

Տ Ն Տ Ե Ս

ՀԱՆՐԱՊԷՍ ԱՄԱՆԵԱՑ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԲԱԺԻՆՆԵՐՈՒ ԳՆՈՑ ՅԱԻԵԼՈՒՄ

Ժողովրդեան կողմանէ Տնտեսական Միութեան համար ցոյց տրուած խանդը չի մարելու նպատակաւ Միութեան Տնօրէն Ժողովը՝ ինչպէս որ Ընդհ. Ժողովոյ հաւանութիւնն ստացած էր, որոշեց բանալ երկրորդ 500 բաժիններու բաժանորդագրութիւնը, պայմանաւ սակայն որ վաճառուի բոլորայ միայն մինչեւ իրաւեի ստացման թուականը եւ այն աւտեն մնացած բաժիններն՝ առանց այլ եւս հիմնադրական բաժիններու զօրութիւնն ունենալու, վաճառուին յաջորդին տարբեր պայմաններով եւ գնողներն պարզ անդամ նկատուին հիմնադիր անդամաց առաւելութիւններէն զուրկ. ուստի յիշեալ բաժիններն երեք կարգի վերածուելով զնոց վրայ յաւելադրութիւն եղած է հետեւեալ կերպիւ.

Դ. Կարգ,	200 բաժին,	200 զրուշ աւելադրութեամբ
Ե. »	200 »	400 »
Զ. »	100 »	600 »

Այս աւելադրութեան շահը՝ նախկին յայտարարութեանց տրամադրութեամբ, պիտի վերաբերի նախկին 500 բաժնեւորներուն :

Ինչպէս որ յաջորդ էջերու մէջ նոր արձանագրուած ան-

դամոց ցանկէն կը տեսնուի, այս նոր պայմաններով շատ կարեւոր անձինք կը շարունակեն հիմնադիր բաժանորդ գրուիլ Միութեան, քանզի՝ յաւելադրութեամբն հանդերձ, վնարուած դրամը՝ որ չորրորդ կարգին մէջ մէկ կանգուն գետնի հազիւ 37 ¹/₂ փարայ կուգայ, խիստ աննշան բան մ'է, համեմատութեամբ զործոյն կարեւորութեան եւ տեղութիւն ստանալիք ապագայ արժէքին, որոյ իրականացման բնաւ տարակուսելու պատճառ մը չի կայ, եւ սա կս պէտք է զիտնալ թէ՝ Միութեան գնելիք տեղերուն մօտ՝ եթէ մէկը այսօր ուրիշ տեղ մը գնել ուզէ, թող թէ նոյն յատկութիւններն ունեցող տեղ բնաւ չիկայ, եղածն ալ կրկնապատիկ գնով անկարելի է ստանալ, և ներկայ տեղերս ալ Միութեան շնորհիւ է միայն որ այս պայմաններով կստացուի:

Յ Ո Ր Դ Ո Ր Ա Վ Ք

Ամբողջ մարդկային կեանքն է մի մասեան
Ուր կ'ապացուցուի լաւ թէ՛ յաւիտեան
Յարատեւ ջանքն է ամէն ծանրութեան

Լըծակը:

Երբ չը գործածես իւղ անուշահոտ,
Եւ չերկարես ձեռքդ ամէն ծաղկի մօտ,
Զը խայքեր բզեզ այն լիւրջ անամօք

Պիծակը:

Երբ գիտնաս ծերոց խօսքն ու խրատն յարգել,
Վեր բռնել պատիւդ իբրեւ շանքարգել,
Կրնաս բնկնել չար բաղդին ան-արգել

Կայծակը:

Երբ դու կրիցդ ու խօսքիդ չես սէր.
Անկեղծ բարեկամ չունիս, կեղծ՝ շատեր,
Շուտ, գնա մըսի՛ր, եղբայր, չեմ գիտեր

Ո՛ր ծակը . . . :

ԱՂԵՔ. Գ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Ըսի թէ ինչ դիւրութիւններ կընծայէ՝ փոխանակադիրն մէկ տեղէ ուրիշ տեղ մը դրամ ղրկելու գործողութեան մէջ։ Բայց ենթադրեցի միայն թէ դրամ ղրկողը՝ արժէթուղթը ոչ թէ իւր՝ այլ իւր պահանջատիրոջը հրամանին շինել տուած է։ Այժմ պարտիւմ յաւելուլ թէ այս եղանակը շատ մեծ կարեւորութիւն մ'ունի, քանզի դրամ ղրկողը այս կերպով որ եւ իցէ դատական պահանջումներէ զերծ կը մնայ։ Իրաւագէտք՝ կանուանեն զայն այս պարագային *նայքայրոդ*, *արժեքու* (*remettant, donneur de valeur*)։ Բայց ասիկց զատ ուրիշ շատ մը եղանակներով կրնայ փոխանակիր շինուիլ։ Այդ եղանակներն պիտի քննեմ ի ժամանակին։ Բայց տեսնեմք նախ օրինական պայմաններն։

Օսմանեան օրինաց կարեւորագոյն յօդուածն է այս մասին 74-ն, որ յար եւ նման թարգմանութիւնն է Ֆրանսական օրինադրին 110^{րդ} յօդուածոյն։ Յաւալի է որ յարմար դատուած չէ մի քանի փոքրիկ յաւելումներ ընել եւ մանաւանդ բարեփոխել պայմանաց եւ յիշատակութեանց թուարկութեան եղանակն, նոյնպէս ջնջել երբեմն յիշատակութեանց պէտքն որք չ'ունենալով ո՛ր եւ է կարեւորութիւն ճրի անվաւերութեան եւ դժուարութեանց տեղի կըտան։ Բայց պէտք է ընդունիլ օրէնքն որպէս է։

Ահաւասիկ սոյն յօդուածը մի քիչ փոփոխեալ մի քանի պիտանի յաւելումներով։

«Փոխանակադիրն կը քաշուի մի հրապարակէ ի միւսն։

Պէտք է պարունակէ անպատճառ Ա. Քաշողին *usnraq-rorixl*ն Բ. վճարողին անունն եւ յայտարարէ, Գ. Երրորդի մը կամ քաշողին հրամանն, Դ. վճարելի գումարն. Ե. փոխարէնին դրամով, ապրանքով, ի հաշիւ եւ կամ ուրիշ կերպիւ ըլլալն. Զ. վճարման տեղին եւ է. պայմանաժամն, Ը. Ստեղծման տեղին եւ Թ. թուականն։ Եւ երբեմն Ժ. Առանց մասնաւոր ազդարարութեան կամ ըստ ազդարարութեան, ԺԱ. Առանց ծախքի վերադարձ, ԺԲ. Առանց երաշխաւորե-

յու, պայմաններն, թ. Գ. քանի օրինակ գտնուիլն եւ արժէ-
թելլթին քանիերորդ ըլլալն»

Ստորագծեալ մասերն կը ցուցնեն բուն յօդուածոյն վրայ
ըրած յաւելումներս : Մնացեալ մասերն աւելի կանոնաւոր
կարգաւ տեղափոխուած են :

Ինչպէս կերեւի առաջին ինն պայմաններն անսպասելի
պէտք է կատարուին : Միւս չորսը կրնան գտնուիլ կամ չը
գտնուիլ առանց փոխանակագրոյն վաւերականութեանը վնաս-
ներու :

Ընդհանուր կանոն է որ փոխանակագիրը մէկ հրապա-
կէն ի միւսն կը քաշուի . այսինքն թէ ստեղծման եւ վճար-
ման կամ այսպէս ըսեմ քաշողին եւ վճարողին հրապարակ-
ներն անհրաժեշտ պէտք է տարբեր լինին : Առանց ադոր
փոխանակագիր չը կրնար ըլլալ, որովհետեւ ի սկզբան փո-
խանակագրոյ գլխաւոր դերն եղած է մէկ տեղէ ի միւսն
գրամի գումարներ փոխանցել :

Այս կանոնն, այլ եւ այլ պատճառներու համար զորս
դանց կառնում այս համառօտ տեսութեանս մէջ յիշելու,
այժմ չափազանց կը նկատուի իրաւամբ, որովհետեւ մասնա-
ւորապէս՝ փոխանակագրոյն մեծագոյն կարեւորութիւնը փո-
խանակութեան դաշինք մը գործադրել չ'է այլ յաւէտ իրր
գրամ գործածուիլն :

Ա. Քաշողին usquequoque ինն : — Թէեւ օրէնքն այս մասին
ոչինչ կըսէ, բայց այս պայմանն բնականաբար պէտք է գոր-
ծադրել : Առանց ստորագրութեան թուղթ մը պարզ ծրա-
գիր մ'է : Ֆրանսայի մէջ այս կէտի վրայ տարակոյս չկայ :
Հին հեղինակներն կը պնդեն որ միշտ այս պայմանն յար-
գուած է : Գերմանիոյ մէջ, օրէնքն մասնաւորապէս կը յի-
շատակէ քաշողին ստորագրութեան պէտքն : Գալով Անգլիոյ՝
հոն օրէնքն կը տարբերի . կը բաւէ որ թղթոյն վրայ քաշո-
ղին անունն գրուած ըլլայ իւր՝ կամ փոխանորդի մը ձեռամբ .
բայց եւ այնպէս 5 օսկիէ վար արժէք ունեցող փոխանակա-
գիր մը պէտք է ստորագրուած ըլլայ թէ՛ քաշողէ մը եւ թէ՛
ուրիշ վկայէ մը :

Բ. Վճարողին անունն : — Արդէն ըսած ենք թէ երեք

տարբեր անձանց գործակցութեամբ միայն փոխանակագիր մը յերեւան կրնայ գալ: Վճարողը եւ քաջողը ուրեմն զանազան անհատներ են անպատճառ:

«Այս ինչ գումարը պիտի վճարեմ այս ինչի հրամանին» այս կերպով գրուած թուղթ մը փոխանակագրոյ ամեն պայմաններն լրացուցած իսկ ըլլայ իբր փոխանակագիր չը կրնար նկատուիլ:

Անդանաւոր մը ուրեմն չը կրնար իւր գործակատարին վրայ փոխանակագիր մը քաշել, ինչպէս դրամատուն մը չը կրնար քաշել իւր մի մասնաճիւղին վրայ: Քանզի ինքն իրեն վրայ քաշած կ'ըլլայ: Նոյնպէս վաճառական մը չը կրնար իւր ընկերոջը այդպիսի հրաման մ'ընել փոխանակագրով եթէ այդ ընկերն եւ ինք ի միասին օրինական անձնականութիւն (personnalité juridique) մը կը ներկայացնեն:

Առանց ասոր արժէթուղթը տեսակ մը պարտամուրհակ կըլլայ. քանի որ միշտ միեւնոյն քաջողն է որ վճարումն պիտի կատարէ տարբեր տեղ մը, եթէ ոչ ինքն անձամբ գէթ իւր հրամանին ներքեւ գտնուող անձի մը միջոցաւ եւ ըստ իւր հրամանին: Փոխանակագրոյն ընդունելութեանը եւ փոխարժէքի (provision) կարեւոր խնդիրներն այլ եւս տեղի չեն ունենար եթէ վճարողը եւ քաջողը տարբեր անձեր չեն:

Գ. Երրորդի մը կամ քաջողին հրամանն: — Օրինաց այս տրամադրութիւնն ցոյց կը տայ այն փափաքն ըստ որում փոխանակագիրն պէտք է ըլլայ անպատճառ չրջաբերութեան թուղթ մը: Այս չրջաբերութիւնն կը կատարուի փոխանցութեամբ (endossement): Որով եթէ փոխանակագրոյն վրայ գրուած ըլլայ «վճարէ՛ Յովհաննէսին» այդ թուղթն թէեւ վաւերական լայց փոխանակագիր չ'ըլլար: Պէտք է որ գրուած ըլլար «վճարէ՛ Յովհաննէսի հրամանին»:

Եթէ քաջողին հրամանին գրուած է, փոխանակագիր չը կրնար անուանուիլ քանզի երկու անձի միջեւ տեղի ունեցած պարզ յանձնարարութիւն (mandat) մ'է: Բայց այդ թուղթն փոխանակագիր կ'ըլլայ երբ փոխանցուի երրորդի մը հրամանին: Միայն թէ այդ երրորդն եւ վճարողը պէտք է տարբեր հրապարակներու վրայ բնակավայր ունենան, եթէ ոչ

փոխանակագիրը մի հրապարակէ ի միւսն քաշուած չ'ըլլար։ Այս բաւական չիօթ դրութիւնն ինչպէս Տաճկաստանի նոյնպէս Ֆրանսաի եւ իտալիոյ մէջ ընդունուած է։ Բայց Գերմանիոյ մէջ բոլորովին հակառակն կը տրամադրէ օրէնքն։

Դ. Վճարելի գումարն. — Փոխանակագրոյ մը առարկայն միայն վճարելի գումար մը կրնայ ըլլալ եւ սորա տեղ ուրիշ ո՛ր եւ է պարտականութիւն (obligation) չը կրնար դրուիլ։ Ասկից զատ պէտք է գումարին որքանութիւնն ըսուած ըլլայ։ Անվաւեր է ուրեմն այն փոխանակագիրը որոյ մէջ ըսուած է «վճարէ՛ խոստացած գումարդ» եւ կամ «վճարէ՛ պարտական եղած գումարդ»։ Սովորաբար գրոյն վերեւը գումարն կը գրուի թուանշանով եւ պարբերութեան մէջ գրով, ինչպէս կերեւի օրինակին մէջ։ Սխալմանց եւ խարդախութեանց տեղի չը տալու համար իտալացիք ընդունած են որ անպատճառ եւ միշտ գրով նշանակուի գումարն։ Բայց այս դրութիւնն մերժուած է Ֆրանսաի մէջ, ինչպէս Պելճիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ։

Ուրեմն եթէ միայն թուանշանով գրուած է գումարն, փոխանակագիրն վաւերական կը մնայ. բայց եթէ թէ՛ թուանշանով եւ թէ՛ գրով գրուած է, միայն գրով գրուածն նկատողութեան կ'առնուի, եթէ սա եւ թուանշաններն տարբեր գումարներ կը ցուցնեն։

Ե. Փոխարէնին դրամով, ասորանքով, ի հաշիւ կամ ուրիշ կերպիւ ըլլալն։ — Երբ անձ մը փոխանակագիր մը չինել կը տայ սեղանաւորի մը, յայտնի է թէ այդ արժէթուղթն չ'ընդունած նորա գնոյն փոխարէնը վճարելու կ'ստիպուի։ Այդ փոխարէնն շատ կերպերով կրնայ արուիլ։ Նախ դրամով, յետոյ ասորանքով նոյնպէս նաեւ կրնայ իւր հաշուոյն անցնել տալ, եւն։ Արդ այս փոխարէնն ո՛չ թէ միայն պէտք է վճարուած ըլլայ քաշողին, այլ նաեւ պէտք է որ անպատճառ վըճարումն նախ զրուցուած ըլլայ թղթին մէջ եւ երկրորդ ցուցուած ըլլայ ինչ կերպիւ (դրամով թէ՛ վաճառքով եւն) եղած ըլլալն։

Այս պայմանն ոչ կարեւորութիւն մ'ունի ոչ ռեւուտ մը. բայց մեր օրէնքին մէջ անպատճառ կը պահանջուի։ Կը կարծուի թէ փոխառութիւն մը փոխանակագրոյ ձեւին տակ

չսքողելու, նոյնպէս քաջողն այլ եւ այլ վտանգներու չենթարկելու ինչպէս նաեւ անանկութեան ժամանակ այլ եւ այլ վնասներէ զերծ պահելու միակ միջոց է սա:

Կարելի չ'է պայս ընդունիլ, քանզի փոխարեւն ընկալայ գրեւտեղ շատ դիւրին է փոխարեւն ընկալայ ի հաշիւ եւն գրել:

Զ. վճարման տեղին պէտք է ծանօթ ըլլայ կրողին, որպէս զի կարենայ պայմանաժամին դիմել որու որ անկ է, եւ որպէս զի եթէ վճարումը մերժուի՝ կարենայ օրինական պարտականութիւններն եւ իրաւունքն լիարար կատարել:

Է. Պայմանաժամ: — վճարման ժամանակն պէտք է տկներեւ նշանակեալ ըլլայ: Ո՛ր եւ է պայման կամ անորոշ պայմանաժամ փոխանակագրոյն անվաւերութեանը տեղի կը տան: Կը բաւէ սակայն որ որոշ եւ հաստատ կերպով մը վճարման ժամանակն յայտնուած ըլլայ: Օրինակ. քուսկանէս աշխատ օր յետոյ, ի ներկայացման եւն եւն:

Ը. Ասեղծման տեղին: — Թէեւ օրէնքն մեր յօդուածոյն մէջ այս մասին բան մ'ըսած չ'է, բայց պէտք է անաւտճառ այդ պայմանն կատարել: Փոխանակագիր մը այնպէս պէտք է չ'իտուած ըլլայ որ զայն գնողն ո՛ր եւ է տարակոյս չ'ունենայ իւր վաւերականութեանը մասին: Զրուցեցի արդէն թէ ստեղծման եւ վճարման տեղերն տարբեր ըլլալ հարկ է, արդ գնողն ի՞նչպէս կարող է գիտնալ զայս, երբ ստեղծման տեղին որոշակի գրուած չ'է: Թող որ խել մը դժուարութեանց կրնայ հանգստիլ եթէ այդ պայմանին յարգուած ըլլալուն անպոյտոյն տալու եւնէ:

Թ. Թուական: — Թուականն որ ամեն գրութեանց մէջ ամենակարեւոր պայման մը չ'է, փոխանակագրոյ մը համոր տնհրաժեշտ է: Շատ պարագայներու մէջ թուականը պէտք կ'ըլլայ. օրինակի համար երբ վճարման ժամանակը թուականէն այսչափ օր կամ ամիս վերջն է: Սակայն եթէ որոշեալ օր մ'իսկ ըլլայ վճարաժամը, օգտակար կրնայ ըլլալ թուականն, յուշեցնելու համար թէ ճշմարտիւ մէկ տեղէ ի միւսն քաշուած է փոխանակագիրն, երբ անպոյտեցուած ըլլայ թէ փոխանակագրոյն թուականին քաջողն վճարատեղիէն քարբեր տեղ մը կը գտնուէր:

Փոխանակագիրը կը պարունակէ երբեմն հետեւեալ յիշատակութիւններն .

Ժ. Առանց մասնաւոր ազդարարութեան կամ ըստ ազդարարութեան պայմաններն : — Ըստ առաջին պայմանին վճարողը կստիպուի սպասելու որ մասնաւոր նամակաւ մը քաշողը իրեն ազդարարէ թէ պէտք է վճարէ : Իսկ երկրորդ յիշատակութեամբ կը ցուցուի թէ առանց ո՛ր եւ է ազդարարութեան սպասելու՝ վճարողը պէտք է անմիջապէս գործադրէ փոխանակագրոյն պայմանն : Այս պայմաններուն , առաջինն՝ կարեւոր է այլ եւ այլ պարագաներու մէջ եւ մասնաւորապէս խնայեցողին վճարողին թէ ի՞նչ գումար պէտք է պահէ իւր արամադրութեան ներքեւ եւ երբ եւն : եւն :

ԺԱ. Առանց ծախքի վերադարձ : — Այսինքն երբ արժէթուղթն չվճարուի , փոխանակ բողոքելու եւ այլեւ այլ ծախուց տեղի տալու , կրողը կրնայ անմիջապէս դիմել երաշխաւորներուն եւ անոնցմէ խնդրել փոխանակագրոյն վճարումն :

Այս եղանակն շատ պարագայներու մէջ օգտակար է մանաւանդ երբ փոխանակագրոյն գումարը փոքր է եւ կամ երբ քաշողն տարակոյս ունի վճարողին վարկի մասին :

ԺԲ. Առանց երաշխաւորելու պայմանն — կը ծառայէ անպարտ ձգելու քաշողն եթէ սա ժամանակին յղած է վճարողին փոխարժէքն , նոյն իսկ եթէ կրողը պէտք եղածին պէս փութածն գտնուած է ժամանակին : կրողն այս պայմանով ստիպուած կը մնայ միայն վճարողին դիմելու :

ԺԳ. Քանի օրինակ գտնուիլն եւ արժեքդրին փանկերոյ ըլլալն : — Կարեւոր է քանի մը օրինակներ չինել միեւնոյն փոխանակագրէն . քանզի մին երբ կորսուի , այն ժամանակ միւս օրինակն ագոր տեղն կը բռնէ : Նոյնպէս կարեւոր է որ մի քանի օրինակ ըլլայ փոխանակագիրն եթէ քաշողին հրամանին գրուած է նա , որպէս զի մինչ անոնցմէ մին յրնդուեցողութիւն զրկուած է վճարողին՝ միւսն կարելի ըլլայ ծախել ի հարկին :

Այս օրինակաց մի քանի հատ ըլլալն թէեւ կամայական է , սակայն երբ շատ օրինակներ կան՝ անպատճառ պէտք է

ըստ օրինի որ ամենուն վրայ առանձինն գրուած ըլլայ քանիւրորդ ըլլալն, որպէս զի մի եւ նոյն փոխանակադիրն մէկ անգամէ աւելի չը վճարուի:

Ասոնք են ահա օրինաց այլ եւ այլ տրամադրութեանցը բացատրութիւններն: Կան նաեւ ուրիշ անձինք որք աւելի կամ նուազ կարեւոր դերեր կունենան փոխանակադրոց մէջ: Աղոնց մասին ուրիշ առթիւ պիտի խօսիմ:

Ե. ՇՆՈՐՀՔԵԱՆ

Վ Ր Ի Պ Ա Կ

Նախորդ (փոխանակադիր) վերնագրով յադուածոյս մէջ ընկեր բառերը սէտք է սրբագրուին այսպէս՝ ընկեր (confrère):

Ե. Շ.

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՊԻՏԱՆԻ ՀԱՐՅՄԱՆՑ

Համեստախայլ Տիկին Մ. Եսայեան

Սամաթիա

Օգտակար Տնկեսի ֆետ. թուով հրատարակած նամակդ ուշադրութեամբ կարդացի. ուրախ եմ որ այս առթիւ տեղեկացայ թէ Տնկեսի նման ամեն նկատմամբ աղքատութեան հանդէս մը, կանանց դասէն ալ ոչ միայն ընթերցողներ, այլ եւ աշխատակիցներ ունի. ասի թէ Տնկեսին եւ թէ մեր Հայ Տիկնանց պատիւ մ'է. շարունակենք այսպէս աշխատիլ:

Գալով «կարի մեքենայի» վերաբերեալ խորհրդածութիւններու, կ'ընդունիմ եւ Զեղ հետ համակարծիք եմ, երբ ձեռքով դործելի մեքենայի համար միայն կ'ըսէք, զի այսօր տիեզերաբար ընդունուած եւ հաստատեալ է թէ ուրքով գործելի մեքենան, մանաւանդ իգական սեռի համար. վտանգաւոր եւ պատճառ է բազում հիւանդութեանց, ինչպէս են

1. Զղային չատ տեսակ հիւանդութիւնք

2. Անարիւնութիւն

5. Սըրաճա

4. Վէրէմ եւ այլն,

Ձեռ ուզեր հրապարակ հանել թէ ի՞նչու համար ոտքով գործելի կարի մեքենաները այսպիսի հիւանդութեանց առաջնորդ են: Գուցէ օր մը իրար տեսնելու առիթն ունենանք, կարող եմ գջեզ համոզել: Ձի կան բաներ, որոց գաղտնիք մնալն աւելի օգտակար է:

Ասի առիթ է ինձ, վսեմ. Տօքթօր Սէրվիչէն էֆէնտիի՝ դասատու եւ բարերարիս, մէկ խրատը գրի առնել, ուրիշներու ալ օգտակար ծառայութիւն մը ըրած ըլլալու նպատակաւ:

«Երբ քսան եւ հինգ տարի առաջ, Օսմանեան արքունի բժշկական վարժարանը կաշակերտէի, դիպումս «կամաւոր գիջութեան» վերաբերեալ Գաղղ. գիրք մը ձեռքս անցաւ, մէկ քանի անգամ զանի կարդալով եւ սովորելով թէ այսպիսի սովորութիւն մը, անհամար երկոտասարդաց բազում տեսակ եւ մանաւանդ սըռաճա, վէրէմ ըլլալուն պատճառ եղած է, է եւ պիտի ըլլայ, անմիջապէս զանի թարգմանելով, հրատարակել ուղեցի. եւ այն ժամանակները ոչ միայն տպարանները քիչ, այլ երեք չորս ֆոռմայէ, այսինքն 80-100 երեսէ բաղկացեալ գործի մը տպագրական ծախքը խիստ սուղ էին. ես ըսեալ նէ, էսնաֆ իւթիւճիի մը զաւակ, յետին աստիճան աղքատ ըլլալուն, եւ թարգմանած գործս հռչակաւոր Միւհենտիսեան տպարանը տանելով երբ որչափ ծախքի կարոտ ըլլալը հասկնալ ուղեցի, տեսայ որ 3000 դրշ. պէտք էր, տխուր տուն դարցայ եւ դրութիւնը պահեցի: Բայց չափազանց փափաքս զիս հանգիստ չթողլով, ասդին անդին գացի, բարերար մը գտայ, եւ գիտնալով կանխաւ թէ այսպիսի գործ մը հրապարակ հանելը բաւական ծանր է, եւ մանաւանդ թարգմանութեանս մէջ սխալներ չգտնուելու համար, վսեմ. Տօք. Սէրվիչէն էֆէնտիի գիմեցի եւ ձեռագիրս իրեն յանձնել ուղեցի. առանց կարդալու շատ դո՛հ եւ ուրախ եղաւ եւ գովեց զիս. բայց ըսա՛ւ՝ այս մասին քեզ սա խրատը կուտամ. թէ

«Տղաս, փափաքդ եւ նպատակդ գովելի է, դու կուզես շատերու աղէկութիւն, բայց իմ կարծիքս է, այսպիսի հրա-

տարակուսութիւններն եթէ կարելի է արգելել, որովհետեւ գիտցողը գիտէ, բայց այսպիսի դործեր կարգացուելով չգիտցողն ալ պիտի սովորի» • ահա այս է կարծիքս, ալ ինչպէս կուզես այնպէս ըրէ :

Կրնայ երեւակայուիլ թէ, ինծի նման նոր վաւաքի տէր մէկը, որչափ կը կոտրի, բայց մտածելով որ զիս խրատողը փորձառու մէկն է, կամայ ակամայ մէկ կողմ դրի գործը, բայց միշտ սիրտս կոտրած էր :

Տարիներ անցան, փարիզ գացի, հոն ալ տեսայ թէ մեր Սէր-վիլէն էֆէնտիի նման գիտնական բժշկաց կարծիքն ալ նոյնն է :

Ձեռագիրս մինչեւ այսօր թանգարանս պահած եմ • բայց բազումը կարգացին, զի երբ երիտասարդ հիւանդ մը ունենամ, սոյն աստիճան ինքնակայ, նմա կուտամ կարգալու եւ կրկին կառնում :

Ահա միեւնոյն իրաւամբ չեմ ուզեր հրապարակ հանել, թէ ինչո՞ւ համար ոտքով դործելի կարի Մաքլինան, մանաւանդ կանանց դասին միշտ վտանգաւոր է :

Ա. ԻԻԹԻԻՃԵԱՆ

ԴԷՄՔԻ ՇՊԱՐՈՒՄ⁽¹⁾

Գարունը կուգայ, տաք է Արեգակը, քիչ մը վերջն ալ ամառն ու ամառնաբիծեր (երեսի ցան), բան մը՝ զոր չեն սիրեր Եւայի աղջիկներն : Ո՛րչափ շատ ազդեն Արեգի ճառագայթներ, այնչափ շատ կ'ըլլան այս թուի բիծերն, ու ո՛չ փոշին կ'արգիլէ անոնց աճումը, ո՛չ ալ ուրիշ շարք մը : Լաւ բանը այն է, որ լիմոնաթթուով չփէ մէկն իր մարմը ուր որ երեւին տառնք • եթէ բոլորովին չկրնայ անհետել թթուն՝ դէմքի այս ինքնեկ հիւրերը, գոնէ այնչափ բաց կ'ընէ զանոնք, որ չեն նշմարուիր : Ամառնաբիծերէն ազոտուելու ուրիշ միջոց մը այն է որ, նոր լուացումէն վերջ արեւի կամ օդի դէմը չեւնէ մէկը : Պէտք է ձեռք քաշէ վերջապէս ամեն մի օրիորդ իր դէմքի գունաւորումէն, որովհետեւ ամենա-կանոնաւոր դէմքն ալ երթալով կը կորսնցնէ իր շնորհք ու

(1) երեսը ներկել :

ձգողական ոյժն : Բայց չէ՞ որ փափուկ ու փայլուն ներկերով ալ հրապոյր մը չեն ունենար նորէն գեղեցիկ դէմքերն ու չպարի տեսակներ ու իր խտիրը ունի արդէն ճաշակն : Մէկը կը սիրէ , որ «կաթի ու արիւնի պէս» ըլլայ մորթն , ուրիշ մը « երիթուն ու թուխիկ » , երրորդ մը , « մոմի պէս ճերմակ ու թափանցիկ » : Մորթը թարմ ու փայլուն պահելու համար պէտք է մէկդի ընել ամեն դեղ , փոշի եւ չպար , որք շուտով կը ծերացնեն դէմքն : Ամենալաւ գեղադեղը յստակ ցուրտ ջուրն է , որ մնայուն թարմութիւն մը կուտայ դէմքին :

Ձեռքի լուացի համար լաւ է տաք ջուրը . բայց դէմքի ու մարմնի միւս մասերու համար ցուրտ ջուրը միայն կարելի է գործածել , ջուր , այո՛ որ մանուկ կ'ընէ նորէն մարդս ու մինչեւ ութսուն տարին ալ թարմ ու գեղանի պահեց անուանի Նինօն :

Յ. Մ. ՏՈՒՏՈՒԽԵԱՆ

ՊԻՏԱՆԻ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Սոյն վերնագրին տակ՝ տնտեսական , առեւտրական , դպրոցական , տնտեսական , օրինական եւայլ պիտանի խնդրոց վերաբերեալ հարցումներ հանդէսիս մէջ հրատարակել որոշած ըլլալով , յօժարութեամբ պիտ' ընդունիր մեր բաժանորդաց կողմանէ մեզ ուղղուած այս տեսակ հարցումներն , ինչպէս եւ այդ հարցմանց տուած պատասխաններն : Հարցմունք թէ պատասխանիր պէտք է համառօտ ըլլան եւ պարզ լեզուաւ գրուած . հրատարակուեան արժանի չը համարուած գրութիւնք եւ չեն դարձուիր :

22. Շաքարի հիւանդութիւնը ինչ բանէ յառաջ կուգայ , եւ բուժելի՞ է արդեօք : ՀԻՒՍՆԴԻ ՄԸ ՏԷՐ

23. Ուսանողաց հարիւրին 80ը կարճատեսութեան կենթարկուին : Ինչ ընելու է զայն արգելիլու կամ յետոյ զայն դարմանելու համար : Լաւ է ակնոց գործածել թէ ոչ :

ՈՒՍՍՆՈՂ ՄԸ , ԵՐԻՉՍ.

24. Ոտից կոշտերը (նոսքը) անհետացնելու դիւրագոյն միջոցն ի՞նչ է : Ա. Շ.

25. Երբ մէկը չարամտութեամբ հարցում մ'ընէ քեզ , հա՞րկ է պատասխանել : Ռ. Յ. Պ.

ՏՆՏԵՍԻ ԲԱՐԵԿԱՄԲ

Մեծաւ շնորհակալութեամբ կը յիշատակենք անուանքն հետեւեալ մարդասէր անձանց, որք նպաստած են Տնտեսի յառաջադիմութեան:

Խիւտալէրտիեան Մաքսուտ Էֆէնտի	
Խոստիկեան Յակոբ	»
Հէքիմեան Ալիքսան	»
Պեկեան Տօքթ. Յակոբ	»
Վարդանեան Յակոբ	»

Պարոնեան Ա. Ա. Էֆէնտի

Այս վերջինս՝ որ միւսներուն հետ չը շփոթելու համար առանձինն դրած ենք. իւր բարեկապատ յանձնարարութիւններովն պատճառ եղած է որ

Ա. Երեք հոգի կրկին մէկ մէկ բաժին արձանագորութեան:

Բ. 11 հոգի մասնաւորապէս հետաքրքրուելով եկան ընկեր գորութեան (որոց անուանքն այսօրուան ցանկին մէջ) եւ

Գ. 7 անձինք ալ՝ որ արդէն ընկեր են, վտարաք յայտնեցին նախկին բաժիններէն առնուլ՝ եթէ ձգող պատահի:

Վասնորոյ՝ առանց պէտք ունենալու յիշել իր յանձնարարութեանց շարժառիթը, եւ արդիւնքը միայն նկատողութեան առնելով, մեզ քաղաքավարական սլարաք կը համարինք մեր շնորհակալութիւնը յայտնել:

Յ. Ա.

ՄՐՅԱՆԱԿ ՏՆՏԵՍԻ

Նիւթոյ առաւելութեան, կարգին եւ յարմարութեանը պատճառաւ՝ Ա. Մ. Ալթունեան Էֆէնտի Ա.Ռ.ՏՆԻՆ ԾԱՌՈՒՅ ԾՐԱԳԻՐԸ, որ ստացած եմք եւ որ Տնտեսի մրցանակն վատարած է, յաջորդ թուով պիտի հրատարակենք:

ՅՈՒՅԱԿ

Արեւելեան Տնտեսական Միութեան բաժանորդաց կողմէն 1887 ապրիլ 12է մինչեւ մայիս 11 (Միութեան կազմակերպութեան Բ. տարւոյ 6^{րդ} շաբաթէն մինչեւ 9^{րդ} շաբաթուան վերջը) տեղի ունեցած շաբաթական վճարմանց, որոց ընդհանուր գումարն ինչպէս կը տեսնուի, եղած է 14220 զր:

Թիւ աճահ	Վ.հար. Ղ.ր.	Թիւ աճահ	Վ.հար. Ղ.ր.	Թիւ աճահ	Վ.հար. Ղ.ր.	Թիւ աճահ	Ղ.ր. Վ.հար.	Թիւ աճահ	Վ.հար. Ղ.ր.
1	240	81	40	178	40	260	560	558	60
2	60	82	40	179	260	265	80	559	80
5	60	85	110	180	80	264	40	541	50
5	40	85	50	185	20	266	100	542	60
15	40	86	50	184	40	267	40	545	80
14	100	87	150	186	80	269	20	544	60
17	60	88	60	187	40	270	40	545	220
18	40	90	40	190	40	271	110	546	100
21	20	91	20	191	100	275	50	547	40
22	110	92	40	192	40	275	270	549	60
25	40	95	60	194	50	278	80	550	40
24	40	94	50	195	40	285	100	551	50
51	40	95	50	197	20	285	60	554	40
52	50	97	100	200	120	286	40	555	40
54	40	98	100	201	40	289	40	557	160
55	50	104	60	202	80	291	60	558	100
56	50	105	40	207	150	292	40	559	90
59	40	106	50	208	20	295	40	561	40
42	20	115	20	209	510	294	40	565	180
45	100	118	40	212	50	296	20	564	100
46	20	122	60	215	40	297	40	566	250
47	140	127	60	214	50	500	40	567	280
48	40	150	70	218	50	511	80	575	80
49	40	152	20	219	20	512	40	577	60
50	40	158	240	220	60	514	40	579	20
52	40	159	50	221	60	515	40	585	100
56	50	141	60	225	50	516	20	586	250
57	20	144	110	224	110	518	60	587	50
59	70	145	150	225	50	519	80	588	50
65	20	148	60	226	50	521	100	589	80
66	40	150	40	251	50	525	60	590	40
67	20	155	80	255	60	524	100	591	50
68	20	155	20	256	10	526	20	594	100
69	50	157	10	241	40	527	40	595	40
70	40	161	40	242	160	528	50	599	50
71	80	162	20	246	20	529	100	402	40
72	80	165	80	249	50	551	80	405	100
75	60	164	40	250	80	555	80	405	80
78	60	165	40	251	110	554	100	406	40
79	40	170	20	255	80	555	100	Ղ.ր.	14220
80	200	177	20	257	20	557	440		

Թիւ 3-4 ՏՆՏԵԱՅ՝ վճարմանց ցանկին մէջ 349րդ թուոյն սխալմամբ 20 զրշ. նուազ եւ 340րդին աւելի գրուած լինելուն այսու կուղղեմք:

Յ Ա Ի Ե Լ Ո Ի Ա Մ

ԱՆԴԱՄՈՑ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Աճէմեան	Տիգրան	Էֆէնտի	Տօքթէօն, ակնաբոյժ
Արսլան	Յակոբ	»	Դրաքիր հաշուակալ
Դաքամաճեան	Խաչիկ	»	Մատենճի
Զարիֆեան	Հովհիսիմէ	Տիկին	
Թապիպեան	Յովհաննէս	Պէյ	Տօքթէօն
Խօրատունճեան	Միքայէլ	Էֆէնտի	Տօքթէօն
Կիւլէսէրեան	Միհրան	»	Քէօսէլէճի
Համամճեան	Փեփրոնէ	Տիկին	
Հէօտիւկեան	Խաչիկ	Էֆէնտի	Երկաթագործ
Մանուէլեան	Յովակիմ	»	Բոլիցաճի
Մարգարեան	Ահարոն	»	Սենեկապետ
Մէրհամէթճեան	Յարութիւն	»	Էճգաճը
Մըրըրեան	Սարգիս Յ.	»	Վաճառէն. Պանորմա
Մուհամմէտ	Իզլէթ	»	Միւհէնտ. Էփգաֆի պլ.
Մուստաֆա		»	Բազար պաշը
Պարութճեան	Ղազարոս	»	Մաքլինիստ
Պարութճեան	Մաքրիկ	Տիկին	
Պեկեան	Յակոբ	Էֆէնտի	Տօքթէօն
Պերճեան	Աւետիս Յ.	»	Դործակատար
Պլանքի	Իլարիօ	»	Դեղագործ
Պօյաճեան	Ժիւսթին	օրիորդ	Դաստիարակուհի
Պօյաճեան	Միհրան	Էֆէնտի	Մազազաճի
Ռաֆայէլեան	Սիմօն	»	Տօքթէօն
Սանճաքճեան	Մկրտիչ Ս.	»	Տօքթէօն
Սթարք	Ճօն	»	Մեքենարան
Տէրվիլեան	Մաքսուտ Ճ.	»	Անթիպաճի
Տէր-Դրիգորեան	Յովհաննէս Յ.	»	Դրավաճառ
Փախաղեան	Նշան	»	Քէօսէլէճի
Քիւրքճեան	Միհրան	»	Պաշտ. հեռ. Սամսոն
Ֆախրի	Պէյ	»	Փոխ-Տնօրէն հեռագր.

ՆԱՄԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Ա. Գ. Մ. Ս. Երիզա, Միութեան Հիմնական կանոնադրութիւնը կրկին հրատարակուելով զրկուեցաւ Տնտեսի բաժանորդաց, մօտերս հողային կանոնադրութիւնն ալ պիտի հրատարակուի. իսկ միութեան գործոց եւ նպատակին վրայ պէտք եղած տեղեկութիւններն պիտի կրնաք կարդալ հետզհետէ Տնտեսի մէջ:

Ս. Գ. Ս. Մարաշ, Տնտեսի նախկին թիւերը տալու պարտականութիւն չենք կրնար ստանձնել. եղածը միայն կուտանք. այս է մեր պայման. եթէ կուզէք թիւ 2է զատ միւսները կրնայ զրկուիլ. իսկ թիւ 2 կրկին տպուած ատեն:

Գ. Տ. Գ. Երիզա, Մենէ անկախ ինչ ինչ պատճառներով, Տնտեսներն մէկ քանի տեղ ուշ զրկուեցան թէեւ, բայց կը յուսանք թէ քիչ օրէն այդ պատճառներն ալ վերնալով առաքումներն կարգի կը մտնան:

Ա. Ա. Հ. Օրտու, Շնորհակալ ենք Ձեր յոգնութեանցն համար. ուզուած թերթերն զրկուեցան. վճարմանց մասին Ձեր դիւրութեանց նայեցէք:

Ս. Մ. Ագրիանուսովիս, Հաճի իլլաաի թերթերն զըրկուեցան:

Դ. Կ. Ս. Կեսարիա, 1 կանոնադրութիւն եւ 4 օրինակ Տնտես Դեկտեմբերէ սկսելով զրկուեցան Ձեր հասցէին:

Յ. Գ. Փ. Զմիւռնիա, Վեցամսեայ բաժանորդագրութեան դինն ստացանք. անցեալ ամսէն սկսաւ Ձեր թերթն զրկուիլ:

Թ. Յ. Շ. Պանտըրմա, Այդ կարգի ծանուցումներն կընենք ձրիապէս. բայց մասնաւոր նամակագրութիւն չենք կրնար ստանձնել:

Կ. Ա. Խ. Տրապիզոն, Ձեր ուղածին համեմատ երեքական օրինակ զրկուեցան. ինչպէս այլոց ալ ըսած եմք 2 թիւը սպառած է, որ կրկին տպագրութենէ յետոյ միայն կարելի է զրկել:

ԲՐԴԵՂԵՆՆԵՐԸ ԼՈՒԱԼՈՒ ԿԵՐՊ

Յարմար քանակութեամբ օճառի ջուր պատրաստէ. ջրոյ ամեն մէկ օխային մէկ ապուրի դրգալ ալիւր աւելցուր, դիւր կրակին վրայ եւ անընդհատ խառնէ. ջուրն եռալուն պէս բրդեղէնը թաթխէ եւ կրակէն վար առ. երբ ջրոյ տաքութիւնը ձեռքդ դիմանալու աստիճանին իջնէ՝ պարզապէս չիթի ըրէ եւ յետոյ լուս պարզ մաքուր ջրով: Եթէ լուալիքդ շատ աղտոտ է կրկնէ սոյն գործողութիւնն:

Ա. Գ. Ա.

ԳՐԲԵՐԸ ՊԱՀՊԱՆՆԷԼ ՄԻՋԱՏՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Առաջին միջոցն է լաւ խնամք տանիլ գրեանց, օգտակար պահարաններու մէջ պահել եւ չթողուլ որ փոշի հաւաքուի անոնց վրայ: Ասիկց զատ գրեանց շարքերուն ետին պէտք է դնել ասուի (չուխա) կտոր մը զայն նախապէս թաթխելով բեւեկին ոգի (թիւրմէնթին բուհու), պիւղիւն եւ կամ խաշած ծխախոտի ջրոյ մէջ: Այս միջոցս կրնայ հեռացնել նաեւ մուկներն, որք նոյնպէս փնաս կը հասցնեն գրեանց:

Ա. Գ. Ա.

ՓԱՅՏԸ ԿՐԾՈՂ ՈՐԴԵՐԸ ԶՆՋԵԼՈՒ ՄԻՋՈՅ

Սնտուկներու, սեղաններու եւ այլ փայտակերտ կահերու մէջ յաճախ կը գոյանան փոքրիկ կենդանիներ՝ որք տակաւ կը ծակծկեն փայտն՝ ամենանուրբ փուռոյ վերածելով զայն: Սոյն փնասակար որդերէ աղտոտելու համար, պէտք է ի կիր առնուլ մին հետեւեալ միջոցներէ:

1⁰ Որդերու կողմանէ բացուած ծակերէն ներս լեցնել բեւեկին ոգիք, եւ մաքրել նաեւ անով՝ փնասուած կտրածիքն ամբողջ:

2⁰ Ծակերէն ներս լեցնել բեգբուլ (կաշ) նոյն եղանակաւ:

3⁰ Փոքրիկ ապակեայ շիւրիկիայի մը միջոցաւ ծակերուն մէջ լեցնել կէս քաշ ալքօլի (լաւ խալիթօ) մէջ լուծուած մէկ տրամաւֆ-սիւլիւմի հեղուկը:

Վերջին երկու դեղերն ալ պէտք է դդուշութեամբ կատարուին:

Ա. Գ. Ա.

ԿԱՌՆ ԵՐԿԱՐ ԺԱՄԱՆԱԿ ՊԱՀԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑ

Ամառուան մէջ կարելի է երկար ժամանակ անայլայլ պահել կաթը՝ մէն մի քաշին մէկ կրամ սոսիս-սյորիֆ աւելցնելով։ Սոյն թթուոյ ներկայութիւնն ոչ առողջութեան կը վնասէ եւ ոչ ալ կաթին յատկութիւնները կը փոխէ։

Ա. Գ. Ա.

ՄՐՋԻԻՆՆԵՐԸ ԽՈՀԱՆՈՅՆԵՐԷ ՀԵՌԱՅՆԵԼՈՒ ՄԻՋՈՑ

Ինչպէս յայտնի է մրջինները ընդհանրապէս խոհանոցները եւ այլ ուտելիք գտնուած տեղուանքը անհամար թուով կը յաճախեն, զանոնք հեռացնելու համար քիչ մը բորակ (կիւփէրչիկ) փշրելով խառնէ ծեծած չաքարի հետ եւ դիր քանի մը օր ուր որ գտնուին մրջիններն, որք կանհետանան եւ առնուազն երեք տարի չեն գար։

Լա Նաթիւռ
Ո. Յ.

ԵԼԱԿԻ ԱՆՈՅՇ (ԶԻԼԷԿ ԲԵՉԷԼԻ)

Առ ելակի խոշոր եւ հասուն հատերը եւ հանէ կոթերը. ճիշդ ելակին չափ ալ չաքար կչոէ, երկուքը խնամքով իրար խառնէ եւ եփէ կաթսայի (թէնճիրէ) մէջ՝ երկաթ վառարանի վրայ, միշտ ուշադրութեամբ կաթսան թոթուէ, այսինքն փրփուրը բարձրանալուն պէս՝ որ չուտով տեղի կունենայ, կաթսան կրակէն վար առ եւ՝ երբ մէջինը հանգարտի եւ սպուղներն երեւնան, դարձեալ եփէ մինչեւ 40—50 վայրկեան, այնպէս որ ելակի գեղեցիկ գոյնը դեռ վրան ըլլայ, եւ ապա կաթսան դարձնելով ձգէ որ պաղի. յետոյ մաքուր ծծմբոտ շիշերու մէջ լեցուր եւ երկրորդ օրը բերանները լաւ մը գոցելով պահէ։

ՀԱՌԻՍ

ՊԻՏԱՆԻ ՀԱՐՑՄԱՆՑ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Վսեմ. Ամասեան էֆէնտիի կը պարտինք՝ ինչպէս գործոյն կատարումը նոյնպէս եւ հետեւեալ նամակի հրատարակութիւնը, նշանակութեան եւ ամեն գոհունակութեան արժանի

է երկրագործական տնօրէնութեան յուսմանութիւնը եւ ազդուութիւնը, զորս հասկնալով՝ թող չի զլանան մեր դաւառացի երկրագործներն ինչպէս եւ արհեստաւորները մեզ դրել՝ ինչ որ իրենց արհեստից պէտքերն կը պահանջեն, վստահ ըլլալով՝ որ երկրագործութեան եւ արհեստից պաշտօնէութեան աչքէն չեն վրիպիր ժողովրդեան խնդիրքը, եւ ինչ որ օգտակար եւ կարելի նկատուի կը գործադրուի իսկոյն յօգուտ ժողովրդեան: Թող ջանայ ժողովուրդը օգտիլ եւ յառաջադիմել՝ աղօթելով վասն կենաց մեր առատագութ չայսեր, որ պաշտպանն է երկրագործին եւ արհեստաւորին:

Յ. Ա.

Վսեմաւում Տէր իմ Ամասեան Էֆէնտի, Ընդհանուր Տնօրէն երկրագործութեան:

Ի Կ. Պոլիս

Նէզարէթէն առ Կուսակալութեան՝ ուղղեալ 22 ապրիլի հեռագիրը (1) ինձ հաղորդուած ատեն անմիջապէս մեկնելով Պանտըրմա եկայ:

Հիւանդութենէ մեռած եւ մեռնելու վրայ եղող հաւերու արիւնը՝ հետո բերած միֆրոսօքով քննեցի եւ տեսնելով micrococcusի տեսակէ եղող հաւկթածեւ միքրոպները անմիջապէս հաստատուեցաւ որ այս հիւանդութիւնս cholera des poules (հաւերու գօլէրան) է. որ երկու երեք ամիսէ ի վեր իւր կոտորածը կը շարունակէ եղեր եւ մինչեւ այսօր 5000 հաւու չափ մեռած են. բայց այժմ հիւանդութիւնը նուազած է:

Այս տեղի հիւանդութեան պատճառ եղած են՝ Պրուսայի Կուսակալութեան վերաբերեալ Միհալըճ եւ Քըրմասթի քաղաքներէ վաճառականներու բերած հաւերն: Յիշեալ քաղաքներու մէջ մինչեւ ցայսօր հիւանդութիւն կայ կառն:

Պէլէտիէի միջոցաւ՝ քաղաքին մէջը գտնուած աղբանոցներու մէջ նետուած մեռեալ հաւերը՝ խորունկ հոր մը վրայ

(1) Տնօրէնի անցեալ թուոյն մէջ յիշուած է այս հեռագիրը: Ծ. Խ

րել տալով մէջը նետել ատի վրան ալ լաւ մը կիրով գոցելով։

Ամեն թաղերու մըքսարները եւ այսանները կանչուելով խտիւ հրաման եղաւ՝ թաղերնուն բոլոր հաւնոցները lait de chauxով լուալ (պատանա ընել) եւ մաքրել տալու, եւ հաւերուն խմած ջուրին մէջ ապիս ֆեկիֆ դնել տալու։

Հաւի վաճառականութիւնը 5-6 տարիէ ի վեր մեծ կարեւորութիւն ստացած է աստ. Պանտըրմայի նաւահանգստէն տարին 25—50000 հաւ է. Պոլիս կը տարուի. հարիւրաւոր անձինք գիւղերը կայցելեն եւ մեծ քանակութեամբ հաւ ծախու կառնեն, գիւղացիք սկսած են Basse-courի (հաւեղէն սնուցանելու) կարեւորութիւն տալ։

Շերամի հունտերը ամեն տեղ բացուած են, օդերը յաջող կերթան։

Բաւական օրէ ի վեր այս տեղ եմ, հաւերու հիւանդութիւնը անհետանալու վրայ է։

Մատուցանելով Ձերդ վսեմութեան իմ խորին յարգանքներ
Մնամ

միշտ երախտապարտ եւ խոնարհ ծառայ

Պանսըմա, 1 մայիս 1887

Ե. Դ. ԱՂԱԹՕՆ

ՍՈՎԲԵՐՔ ՄՏԱԻՈՐՔ

ՀԱՒԱՔԵԱԼ ԲԱԶՄԱՐԴԻՒՆ ԴԱՍԱՏՈՒ ՄԵԾԱՊԱՏԻ ԹՈՎՄԱՍ ԷՖԷՆՏԻ
ԹԷՐԶԵԱՆԷ «ՏՆՏԵՍԻ» ՀԱՄԱՐ

21. Երբ որ տարակուսիս՝ ետ կեցիր։

ԶՐԱԴԱՇՏ

22. Շատ տնգամ մեր տկնկալութեանց մէջ ինքզինքնիս խարուած կը կարծենք, որովհետեւ նախ մենք զմեզ խաբած ենք։

ՖԻԼԻԲ ՍԻՏՆԵՅ

23. Մորորութիւնք յարդի պէս երեսը կը ծփան, մար-
գրիա վնասողը պէտք է սուգի մինչեւ ի խոր:

ՏՐԱՅԳԸՆ

24. Օրինակը կենդանի օրէնք մ'է, որոյ ազդեցութեան
ամեն մարդ գրաւոր օրէնքներէն աւելի կը հպատակի:

ՍԻՏԼԷ

25. Ոչ թէ խորակաց քանակն՝ այլ կոչնականաց զուար-
թութիւնն է որ խնջոյք մը խնջոյք կ'ընէ:

ԼՕՐՏ ՔԼԷՐԷՆՏԸՆ

26. Չհամարձակի մէկը խրատատու ըլլալ այլոյ՝ եթէ
նախ զիւր անձն խրատած չէ:

ՍԵՆԵԿԱ

27. Դժուարին է վայելչութեամբ ծերանալը:

ՏԻԿԻՆ ՏԸ ՍԹԱԼ

28. Զօրութեամբ ընկճողը՝ կիսով չափ միայն ընկճեց իւր
թշնամին:

ՄԻԼԹԸՆ

29. Բնութիւնը երբեմն խենդ չինած է, բայց իմաստա-
կը մարդկային ձեռակերտ է:

ԷՏԻՍԸՆ

30. Աղէկ գիրք մը եւ աղէկ կին մը պատուական են
յոյժ՝ անոնց արժանիքը գնահատել գիտցողին համար. եւ
սակայն կան մարդիկ որ այդ երկուքն ալ իրենց ծածկոյթէն
միայն կը դատեն:

Ք.

32 Ամեն իմաստութիւն յայսմ կը կայանայ. չգիտցածը
գիտնալ չկարծել:

ՀՈՒՆԿԱՎՈՒ

32 «Երբ որ մեծնամ», այս է տղայութեան բանաստեղ-
ծութիւնը. «Երբ որ պզտիկ էի», այս է ծերութեան բա-
նաստեղծութիւնը:

ՖԼԱՄՄԱՐԻՕՆ

33. Զայրոյթը զսպելու համար վարժուէ խօսիլ առանց
ձայնդ այլայլելու:

ԲՕԼԷՄՕ

34. Թերութիւնն սիրոյ կամ թերութիւն դրամոյ՝ ահա ինչ որ կը գտնես մեր ամեն ցաւոց խորը .

ՊԻՔԸՆՍՖԻԼՏ

35. Ձկայ դիւրին բան մը որ չդժուարանայ աւամայ գործուելով :

ՏԵՐԵՆՏԻՈՍ

36. Աշխոյժ եւ նրբամտութիւն մարդս ընկերութեան մէջ կը փայլեցնեն , բայց ուսմիկ զբօսանք եւ բարձրաձայն քրքիչ զինքը խեղկատակի կը փոխեն :

ՉԵՍՔԸՐՖԻԼՏ

37. Հանգերձը բարոյականի կրկնակի օրէնքը կը բովանդակէ՝ սոսկական եւ հասարակաց . այլոց համար կը պարտինք ուշադրութիւն , մեզ համար մաքրութիւն :

ԼԻԴԴԸՆ

38. Ամենէն ստոյգ ճամբան ինքզինք վշտերէն զերծ պահելու՝ մեր սրտին մէջ առանձնանալ եւ մեր երջանկութեան բաւելն է :

ՃԵՖԵՐՍՈՆ

39. Տարիներով միայն չթուագրիր կեանք . պատահարք երբեմն լաւագոյն տումարներն են :

ՊԻՔԸՆՍՖԻԼՏ

40. Բարոյական նկարագիր մը կայ աշնանային տեսարանաց վրայ . տերեւք կը թափին մեր տարիքներուն պէս , ծաղկունք կը թռումն մեր ժամերուն պէս , ամպերը խոյս կուտան մեր ցնորից պէս , լոյսը կը նուազի մեր մտաց պէս , արեւը կը պաղի մեր զգացմանց պէս , գիրք կը կասին մեր կենաց պէս , ամեն բան վերջապէս մեր ճակատագրին հետ խորհրդաւոր առնչութիւններ ունին :

Ք .

ՊԱՐԱՊՈՅ ԺԱՄԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Պուլվըր ըսած է թէ մահը չափ անգամ ատելութիւնը սիրոյ կը փոխէ : Նայնպէս ալ կ'ըսէ թխուպիթ , մենք կրնանք խողերու հակահրութիւն ունենալ , բայց եւ այնպէս կը սիրենք խոզի ապուխտն ու երիշիկը (բաստըրմա եւ սուճուգ) :

«Տուներ լ'նչ է առանց մօր մը» ըսաւ ծերունի տիկինը .
«զուարճալի տեղ մը» պատասխանեց թոռնիկը, «երբ մայրը
գացած ատեն անուշեղինաց պահարանի բանալին հոն մոռնայ» :

Ամուսինը քարկացած : — Կարծեմ ալ չափը անցաւ, դու
չի խոստացա՞ր ինձ, որ դերձակին պիտի գրես հադուստը ետ
ձգելու համար :

Հեզ եւ սիրուն կիկեր : — Նոյն օրը գրեցի խալոյն .

Ո՞վ կը խաբես կոր, ահա հադուստը՝ հաշիւն ալ ի միա-
սին, որ բաւական է մարդ սնանկացնելու .

Նամակը քեզ յանձնեցի դերձակին ղրկելու համար, վախ-
նամ որ մոռցար դարձեալ :

Ըսել է՝ «դու ալ ուսման կարդալու սիրահար ես» ըսաւ
ուսման գրող հեղինակ մը, երբ կառք նստած ատեն տեսաւ
որ կառավարը ահագին հատոր մը իր քովը կը դնէր :

Այդ պարոն, չաա ուսմաններ կարդացած եմ եւ զգուած
եմ տեսնելով որ ատոնց հեղինակները կենաց առօրեայ գոր-
ծառնութեանց անգամ հմտութիւն չունին : Օրինակի համար
ահա պատմութիւն մը որ կարդացի . « Իշխանը յուզուեցաւ
այդ խօսքը լսելով, անմիջապէս կառք մը կանչեց, մէջը ցատ-
կեց եւ քսակը կառավարին նետելով գոչեց, քաշէ Սէնթօ-
նօրէ արուարձանը» . յետոյ քանի մը տող անդին դարձեալ
գրուած է «վաղէնթին որոշեց միանգամ ընդմիջաւ դադարնիքը
լուծել, եւ հրապարակ վազելով ցատկեց դէմն ելած առաջին
կառքին մէջ, եւ գրպանակը կառավարին նետելով ըսաւ .
չ'ըտ, սա կառքին ետեւէն դնա» . ահա պարոն, ես քա-
ռասուն տարի է Բարիզի մէջ կառք կը վարեմ եւ հազարնե-
րով ամեն տեսակ անձինք տարած եմ ամեն երեւակայելի
պարագաներու մէջ՝ ինչպէս եռանդուն սիրահարներ, նա-
խանձոտ տիկիններ, վախճող գանձապետներ եւ այլն, եւ
երբեք իմ բազմամեայ փորձառութեանս միջոցին պատահած
չեմ մարդ մը կամ կին մը, որ իր քսակը ինձ նետէր : Ոչ
պարոն, միշտ ինձ Ծ՞ծ սու առած են, խիստ քիչ անգամ կըր
հաշիւ երկու ֆրանք առած եմ :

ԱՌ ԸՆԹԵՐՑՈՂՍ

Երբ առաջին անգամ Տնտեսն հրատարակելու ձեռնարկեցինք, որոշած էինք 16 երեսէ բաղկացեալ թերթ մը հանել իր համեստ գնոյն՝ տարեկան 10 դրուշի փոխարէն. մեր նպատակը ոչ թէ նիւթական շահու մը ականալութիւն սոսկապէս ժողովրդեան ծառայութիւն մ'ընել ըլլալով՝ ինչպէս հրատարակուած թիւերէն յայտնի է, ամեն անգամուն ալ 16 երեսէ աւելի թերթ մը տուած ենք ժողովրդեան, Ասկից ետքն ալ չպիտի խնայենք կարելի եղած զոհողութիւններն ընել թերթը ամեն կերպով ժողովրդեան օգտակար ընելու համար, միայն թէ ամեն ընթերցող վերահասու ըլլալով մեր ջանից եւ զոհողութեանց, ինքն ալ իր կողմանէ մեզ աջակցի Տնտեսի յառաջադիմութեանը եւ տարածմանը համար, վստահ ըլլալով թէ որչափ մեր թերթին տարածումը աւելնայ, այնչափ աւելի նա պիտի ծառայէ իւր ընթերցողաց օգտին. ուստի

ԸՆԹԵՐՑՈՂՔ

ՏՆՏԵՍՆ յանձնարարեցէք Ձեր բարեկամաց.
Թերթն աժան է և օգտակար ամեն ընտանեաց.
Բաժանորդաց ին
Վեցամսեայ ՀԻՆԳ զրուշ միայն.

Յետ այսորիկ ՏՆՏԵՍԻ վերաբերեալ ամեն գրութիւնք պէտք է ուղղուն հետեւեալ հասցէին,

Առ

Տնօրինութիւն ՏՆՏԵՍ ամսագրի
Քիւրէկնիլէ, Զիվէր-Պէյ-խան, քիւ 14, Ղալաթիա

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Administration de la Revue «DENDESS»

Zivér Bey-Han, N. 14. Galata.

CONSTANTINOPLE